

Rapport fra FNs klimatoppmøte COP26 i Glasgow 31.10.-13.11.2021

Ved Per Ivar Våje

Bakgrunn og mandat

Den norske kirke har et langt miljø- og klimaengasjement, og har gjennom Mellomkirkelig råd i en årrekke fulgt FNs klimaforhandlinger (UNFCCC) og COP-møtene som en del av dette. På grunn av Corona-pandemien ble det ikke noe COP-møte i 2020, og det var lenge også usikkert om det ble i 2021. COP26 ble avholdt i Glasgow, under strenge smittevernstiltak, og med mulighet for digital deltakelse i tillegg til fysisk tilstedeværelse. Det var også i år strenge restriksjoner på hvor mange som fikk akkreditering fra sivilsamfunnsorganisasjoner. Mellomkirkelig råd er medlem i ForUM for utvikling og Miljø og pleier gjennom dem å få minst to plasser til COP-møtet. I år ble det kun én plass, som kunne fordeles over to uker.

Vi har pleid å sende en felles delegasjon gjennom Interreligiøst klimanettverk, og fikk også i 2021 økonomisk støtte fra Klima- og miljødepartementet til dette. Anne Sender fra Det Mosaiske Trossamfunn og Per Ivar Våje fra Kirkerådet/Mellomkirkelig råd fikk hver sin plass, tildelt hhv første og andre uke. Dessverre ble Anne syk og kunne likevel ikke dra, men Ingrid Rosendorf Joys dro med akkreditering fra Caritas. I tillegg fikk Gjermund Øystese¹ akkreditering fra ForUM, gjennom NKR's medlemskap, og Nora Antonsen² fra Dnks Ungdomsutvalg som ungdomsdelegat gjennom LVF³. Biskop Ingeborg Midttømme fikk ordnet akkreditering på annen måte og deltok 4.-8. nov., og Einar Tjelle var til stede i samme tidspunkt, men uten akkreditering. I tillegg er også ungdomsorganisasjoner med tilknytning til kirken representert gjennom ForUM: Naja Amanda Lyng Møretrø og Tina Razafimandimby Våje fra Changemaker⁴, og Maria Timmann Mjaaland fra KFUK-KFUM Global⁵. Naja og Maria var der under hele møtet, mens for oss andre ble det en uke eller kortere.

Et felles mandat kan oppsummeres slik: 1. Utfordre og påvirke norsk klimapolitikk på høyere utslippskutt og mer offensiv/rettferdig klimafinansiering. 2. Bygge allianser for en etikk som tar menneskerettigheter, biodiversitet og klimarettferdighet på alvor. Ingen liten oppgave, men vi legger våre stemmer til i store globale nettverk. Se ellers en kort rapport og flere bilder på [kirkens nettside](#).

Siden COP26 ble utsatt ett år på grunn av pandemien, var det stor oppmerksomhet rundt om den reelle deltakelsen og innflytelsen på avgjørelsene under møtet ble rettferdig og likt fordelt mellom landene. Mange land har enda svært lav vaksinedekning, og vertslandet, UK, skulle garantere for at offisielle delegater fikk tilgang på vaksiner gjennom sine ambassader. Dette ble gjort for offisielle myndighetsrepresentanter, men ikke for sivilsamfunnsaktører. De fattigste landene var derfor sterkt underrepresentert i forhold til sivilsamfunnet. I tillegg var det mye som ikke fungerte optimalt med både sikkerhetssjekk, corona-testing og den digitale plattformen for pålogging, slik at mange i praksis ble utestengt fra møtene de første dagene. Det gjaldt også noen delegater som kom i rullestol, som

¹ <https://www.vl.no/nyheter/2021/11/14/delte-meninger-etter-klimatoppmotet-i-glasgow/>

² <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/p%C3%A5%20klimatoppm%C3%B8tet%20for%20%C3%A5%20p%C3%A5verke/>

³ <https://www.lutheranworld.org/news/cop26-thirty-two-young-people-represent-lwf-climate-summit>

⁴ <https://changemaker.no/naja-deltar-pa-fns-klimakonferanse-i-glasgow>

⁵ <https://tv.nrk.no/serie/kveldsnytt/202111/NNFA23111321/avspiller> (se fra ca. 6 min. til 6:45)

fysisk ble forhindret fra å komme inn. Det ble derfor stor kritikk mot arrangørene for dårlig inkludering de første dagene.

Man regnet med at det fysisk var rundt 40.000 deltakere på COP26 - fordelt på de to ukene. Men dette er altså en sannhet med modifikasjoner når det gjelder reell deltakelse. De to første dagene av COP var det registrert 11.700 med observatørstatus (typisk organisasjoner fra sivilsamfunnet), og 36 av disse fikk tilgang til forhandlingsområdet⁶. Heldigvis bedret dette seg etter hvert.

Hva var målet med COP26 i Glasgow?

Det overordnede målet med dette COP-møtet var å følge opp Parisavtalen fra 2015. Det innebar at de målene som hvert enkelt land skulle melde inn for sine utslippskutt, skulle skjerpes slik at summen var i tråd med max 1,5 graders oppvarming. Som det britiske presidentskapet uttalte det: «Keeping the 1.5-target alive!». Før COP-møtet hadde under halvparten av landene meldt inn skjerpede mål, og samlet resultat av hvert lands mål lå an til en oppvarming på 2.7 grader innen 2100. En betydelig innskjerping var altså nødvendig, og det må skje fort.

For å få dette til, trenger man ambisiøse mål, men selvsagt også gjennomføringsevne og konkrete tiltak. Til det var det også hull i regelverket for kvotehandel som måtte på plass på dette COP-møtet. Det var Norge, sammen med Singapore, som var ansvarlig for å få dette på plass.

Parisavtalen er også tydelig på at de rike landene har ansvaret for å finansiere tiltak i fattige land, både til reduserte klimagassutslipp, tilpasning til klimaendringene som kommer, og utbedring av tap og skade som følge av klimaendringene som allerede skjer. Det var et løfte fra Paris om å skaffe til veie 100 mrd. US\$ pr. år til klimafinansiering i fattige land fra 2020, men det er enda ikke kommet på plass. I tillegg er det manglende finansiering av Tap og skade og stor uenighet om hvordan det skal håndteres i forhold til andre finansieringsstrømmer. Skulle klimatoppmøte bevare sin legitimitet og gi håp til fattige som allerede rammes av klimaendringene, måtte COP26 levere på dette.

Arbeidsmåter

Vi arbeider på flere nivåer og med ulike aktører:

- *Et norsk spor* sammen med norske sivilsamfunnsaktører gjennom MKRs medlemskap i FORUM for Utvikling og Miljø. Her har vi vært med på et posisjonsnotat⁷ som ble overlevert klima- og miljøministeren før vi reiste, og som er utgangspunkt for jevnlig møter med forhandlingsdelegasjonen underveis. Den første uken hadde vi et møte med utviklingsminister Anne Beathe Tvinning. Den andre uken et møte med klima- og miljøminister Espen Barth Eide. Vi hadde også ett møte med medlemmer av Stortingets miljø- og energikomité. ForUM har også skrevet [flere rapporter](#) etter inntrykkene i Glasgow. Gjennom ForUM er vi også med i CAN International ([Climate Action Network](#)) som er verdens største paraply for sivilsamfunnsaktører og koordinerer over 1500 organisasjoner i mer enn 130 land. De presenterte daglig oppdateringer og nyheter, arrangerte kampanjer og aksjoner og delte ut prisen «The fossil of the day» til land som «gjør mest for å oppnå minst, og gjør sitt beste for å gjøre minst» i forhold til framdrift på klimatoppmøtet. Dette er verdt å nevne

⁶ <https://www.ciel.org/public-participation-and-cop26-a-report-from-glasgow/>.

⁷ <https://www.forumfor.no/assets/docs/Posisjonsnotat-til-den-norske-delegasjonen-for-COP26-fra-ForUM.pdf>

siden Norge fikk tildelt denne tvilsomme æren 2. november etter Jonas Gahr Støres tale der han forsvarte Norges fortsatte leting etter olje og gass⁸.

- *Et økumenisk spor.* Gjennom vårt medlemskap i Det lutherske verdensforbund (LVF) og Kirkenes verdensråd (KV) samt [Act Alliance](#) (gjennom Kirkens Nødhjelp) og [European Christian Environmental Network \(ECEN\)](#) er vi synlige i store kirkelige nettverk fra mange land. Nora Antonsens innsats i LVFs delegasjon var her særlig viktig. Slike nettverk gir tilgang til «klimavitner» som opplever klimaendringene på kroppen her og nå⁹. Det gir også mulighet til koordinert påvirkningsarbeid, som økumeniske symbolmarkeringer og side events, blant annet en fullsatt Glasgow Cathedral hvor biskop Ingeborg Midttømme medvirket, og felles økumenisk uttalelse i COPs plenum¹⁰. Undertegnede bidro også med en times direktesendt innslag fra COP26 til et nettverksmøte for Dignis medlemsorganisasjoner¹¹.
- *Et interreligiøst spor.* Som interreligiøs gruppe møter vi andre klimaengasjerte fra ulike religioner og interfaith-grupper. Det var flere interreligiøse arrangement i Glasgow som vi kunne delta på, blant annet et [arrangement i Garnethill Synagoge](#) som samlet 200 deltakere fra ti ulike religioner. Noen av oss var med på en uttalelse om klimarettferdighet som ble overlevert ledelsen i UNFCCC i løpet av møtet¹². På initiativ fra MKR og STL ble det også skrevet et fellesreligiøst innlegg i Vårt Land 10.11.¹³.
- *Klimastreik.* Anført av Greta Thunberg¹⁴ var vi med på den store klimademonstrasjonen i Glasgows hovedgater, som samlet tusenvis av deltakere. Det var også tilsvarende klimastreiker verden over.

Noen refleksjoner og resultater

COP-møtet gir en blanding av frustrasjon og fascinasjon/ håp. *Frustrasjon* fordi ting går så sent, og ambisjonene og de konkrete tiltakene er for lave. Nye mål for utslippskutt som kom inn i løpet av COP26, ga en viss innskjerping, slik at vi nå er på vei mot 2,4 graders. Mange land har fortsatt ikke meldt in skjerpede mål, men COP-møtet bestemte at det skal gjøres innen neste COP om ett år i Egypt. Her må det leveres fra alle land, men tidsvinduet for å klare 1,5 graders målet er i ferd med å lukkes, og realistene blant oss vil hevde at det alt er for sent. Det er frustrerende at systemet fungerer slik at det må være konsensus for enhver beslutning. Det fører ofte til at de landene som er minst proaktive, setter standard og hindrer framgang.

Fossil energi er den desidert største bidragsyteren til klimagasser ifølge [den siste rapporten fra IPCC](#) (86 % av utslipp det siste tiåret), og med mindre det kommer forpliktende handlingsplaner for redusert utvinning av fossil energi og en mye mer massiv omlegging til fornybare energikilder, vil ikke målene i Parisavtalen nås. «[The Production Gap report 2021](#)» fra UNEP slår fast at det allerede er planlagt mer enn dobbelt så mye utvinning og produksjon av fossil energi som det som kan forbrennes innenfor 1,5-gradersmålet. I rapporten «[The Fossil Fuelled Five](#)» som ble lansert i løpet av COP26, blir USA, UK, Canada, Australia og **Norge** presentert som fem rike land med et stort historisk

⁸ <https://climatenetwork.org/resource/fossil-of-the-day-02-november-2021/>

⁹ <https://www.vl.no/meninger/verdidebatt/2021/11/10/brunos-hjem-synker-i-havet/>

¹⁰ <https://www.oikoumene.org/resources/documents/statement-on-the-outcome-of-cop26>

¹¹ <https://digni.no/nb/dignis-globale-nettverksmote-9-11-november-2021/>

¹² <https://www.lutheranworld.org/news/cop26-people-faith-demand-climate-justice-most-vulnerable>

¹³ <https://www.trooglivssyn.no/klimakrisen-ma-vi-lose-i-fellesskap/>

¹⁴ <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-glasgow-west-59165781>

ansvar og med kapasitet til både å gjøre omstillingen bort fra utvinning av fossil energi og til å finansiere tiltak i fattige land.

Håp fordi denne gang er det en ny dynamikk i møtet ved at flere ser behovet for en endring. Selv Saudi Arabia uttalte nå at 1,5-gradersmålet er en «no-brainer», dvs. et mål som alle er enige om. Det kom flere nye initiativ fra enkeltland på dette COP-møtet som ikke var en del av forhandlingene, men som viser at tålmodigheten er slutt. Land venter ikke lenger på at alle skal bli enige, men de går foran med kreative grep for å dra andre land med seg.

- EU og USA fikk med seg over 100 land på å signere en avtale om å kutte metanutslipp med 30% innen 2030.¹⁵
- Over 130 land med UK i spissen har lovet å stanse avskogingen innen 2030. Det er også satt av 18 mrd. US\$ til formålet.¹⁶
- Mer enn 40 land forpliktet seg til å fase ut kull i løpet av 2030-tallet for store økonomier og i løpet av 2040-tallet for små økonomier. Blant dem er Canada, Polen, Sør-Korea, Ukraina, UK, Tyskland, Indonesia og Vietnam.
- Mer enn 20 land og finansinstitusjoner faser ut utenlandske investeringer i all fossil energi. USA, UK og Danmark er blant dem.¹⁷ Norge er ikke med på dette enda, men den nye regjeringen har bl.a. vedtatt å stoppe prosjektet «olje for utvikling», så det kan passe godt for Norge å stille seg bak dette.
- 20 parlamentarikere fra det globale sør fikk med seg til sammen 150 underskrivere fra 32 land på en avtale med mål om utfasing av fossil energi. Denne såkalte [«ikke-sprednings-avtalen»](#) for fossil energi er nå også sendt til underskrift blant trosbaserte aktører verden over.
- [Beyond Oil and Gas Association](#): En ny koalisjon av land som lover å stoppe å lete etter mer fossil energi og setter sluttdato for fullstendig stopp av utvinning av fossil energi. Danmark og Costa Rica tok initiativet, og de har fått med seg bl.a. Frankrike, Sverige og Irland, og med California, New Zealand og Portugal som assosierte medlemmer.

Tap og skade» er et viktig spor som er særlig viktig for fattige og sårbare land som allerede er utsatt for store klimaendringer, tørke, flom og farlig vær, og dermed også for mange kirker. Noen blir tvunget til å oppgi jordbruk og inntektsgrunnlag og blir internt fordrevne. Noen må evakuere fra lavtliggende øyer i Stillehavet. Dette har store kostnader, for den enkelte og for land og regioner som rammes hardt. Å få til støtteordninger og finansiering fra land og økonomier som i mye større grad har bidratt til klimaendringene, handler derfor om klimarettferdighet, noe som mange kirkelige aktører er svært opptatt av.¹⁸ Mange av de vi traff i Glasgow gjennom blant annet globale kirke- og interreligiøse nettverk, kommer fra land og områder som knapt har forurenset, men som allerede nå betaler en meget høy pris. «Tap og Skade»-sporet fikk en liten dytt framover, ved at Skottland tok et flott initiativ og bevilget 2 mill. pund til dette og oppfordret alle andre til også å bidra.

Videre er klimafinansiering generelt, og til klimatilpasning spesielt, prekært for mange land. Flere steder rapporteres det om økte kostnader til tap og skade, som gjør at de aldri får midler til å forebygge mot klimaendringer. Dette vil også dempe oppnåelsen av alle andre bærekraftsmål. Norge sier de skal doble sin klimafinansiering til 14 mrd. NOK innen 2026. Andre land lover også en dobling. Det ser derfor ut til at målet om 100 mrd. US\$ kan nås i 2022. Dette er viktige posisjoner og krav både fra kirkelig hold og fra sivilsamfunnsaktører fra Afrika.¹⁹ Men behovene øker stadig så lenge

¹⁵ <https://www.bbc.com/news/world-59137828>

¹⁶ <https://www.nytimes.com/2021/11/02/climate/cop26-deforestation.html>

¹⁷ <https://www.devex.com/news/inside-the-cop-26-deal-to-end-international-fossil-fuel-financing-102026>

¹⁸ <https://www.oikoumene.org/resources/documents/statement-on-the-outcome-of-cop26>

¹⁹ <https://drive.google.com/file/d/1qVveYSfvgpW6twM9mZgwk3ppq0DO4OpXe/view>

klimaendringene tiltar. Beregninger tilsier at behovene for klimatilpasning vil øke til 300 US\$ pr. år i 2030 og 500 US\$ i 2050. Og da er tiltak til utslippsreduksjoner ikke tatt med.

Det er viktig at også menneskerettigheter, urfolk, «gender» (kjønnspektivet) og økologiske perspektiver blir tatt godt vare på gjennom forhandlingene. Her også ble det noen gode formuleringer, særlig på betydningen av å verne om naturen både for å hindre utslipp og som klimatilpasning. Det er gledelig at barn og unge er kommet med i flere punkter, både fordi dette angår dem, men også som bidragsyttere inn i prosesser. Her er Norge i en positiv særstilling med representasjon av et stort antall ungdomsorganisasjoner, og også barnas klimapanel som blir lagt merke til og lyttet til.

Men særlig protester fra urfolk blir økende. De løfter fram at grunnholdningen om å sette en kroneverdi på natur og klima er en hån mot deres verdssystem og en fortsettelse av en kolonialisering som undertrykker urfolk og overser deres verdier og levesett. Dette er nok stemmer vi kommer til å høre stadig tydeligere i klimakampen, og som det er viktig at kirkene forholder seg til.

Vi jobber gjennom ForUM i samarbeid med en rekke andre sivilsamfunnsorganisasjoner, med regelmessige møter med norske forhandlere. Mange dyktige ungdommer fra blant annet Natur og Ungdom, Changemaker, Spire og KFUK-KFUM, har en solid kraft, tydelige budskap, og gjorde en meget viktig jobb her. Gjennom kirkelige og religiøse klimanettverk, temagudstjenester, side events og uttalelser er vi med på å bygge nettverk og broer. Og tillitsskapende arbeid er blitt enda viktigere i en polarisert virkelighet. Nettopp her spiller kirker og trosbaserte organisasjoner en viktig rolle.

Fascinasjonen er jo at man kommer LITT lengre i et komplekst samarbeid mellom ALLE land, og at så mange sektorer samhandler mer enn før. Og at ikke minst ungdommer verden over har løftet klimakampen enda høyere. Det er kanskje å ta hardt i å si at dette gir grunnlag for optimisme, men om ikke annet, så gir det håp.

Oppfølging

- Norge skal levere sine forsterkede mål innen neste klimatoppmøte om et år. Det er usikkert om de kommer til å gjøre det, siden den nye regjeringen nå skjerp sine mål i forhold til forrige regjering. Det vil nok avhenge av om EU kommer til å heve sine mål. De nye målene er nå 55 % kutt fra 1990-nivå og det skal gjelde alle utslipp, ikke bare ikke-kvotepiktig sektor, slik som fra forrige regjering.
- Følge opp Norges forpliktelse til å levere reduserte klimagassutslipp i tråd med de nasjonale mål som er meldt inn.
- Følge opp vårt eget kirkemøtevedtak om kirkens arbeid med klima og miljø fram mot 2030 med en tydelig handlingsplan.
- Fortsette å påvirke norske myndigheter til mer klimafinansiering i fattige land, særlig klimatilpasning og tap og skade. Dette gjøres gjennom ulike nettverk vi er en del av.
- Arbeide videre med det interreligiøse klimanettverket samt andre nettverk som Broen til framtiden og Klimavalgalliansen.
- Fram mot neste COP 27 i Egypt: Fortsette arbeidet gjennom FORUMs klimagruppe og LVF/KV/ECEN og interreligiøse nettverk.

Per Ivar Våje, januar 2022.
